

BODEMGESCHIKTHEID

De bodemgeschiktheidskaart werd opgesteld aan de hand van dezelfde basisdocumenten als de bodemassociatiekaart (blad 11 B) van de eerste Nationale Atlas (R. MARECHAL en R. TAVERNIER, 1970), meer bepaald van de detailbodemkaarten op schaal 1 : 20 000 opgenomen door het Centrum voor Bodemkartering onder leiding van R. TAVERNIER en uitgegeven onder de auspiciën van het Instituut tot Aanmoediging van het Wetenschappelijk Onderzoek in Nijverheid en Landbouw (IWONL). Voor Laag-Luxemburg (Gaume) werd evenwel rekening gehouden met de meer recente gegevens van de bodemassociatiekaart op schaal 1 : 80 000 opgesteld door R. STEFFENS (1971).

Dit blad is afgeleid van een manuscript op schaal 1 : 160 000, opgemaakt in het raam van een BTK-project (Bijzonder Tijdelijk Kader). In haar algemeen opzet werd de legende sterk geïnspireerd door de legende van de bodemgeschiktheidskaarten die in het begin van de zestiger jaren o.m. door J. AMERYCKX en K. SYS opgesteld werden voor de survey "Het Gentse, het Meetjesland, de Vlaamse Ardennen en het Land van Waas" en door J. AMERYCKX voor de survey "Westvlaamse Gewesten". Nadien werden dergelijke kaarten ook voor het hele land opgemaakt. Al deze kaarten werden spijtig genoeg nooit of slechts in vereenvoudigde vorm gepubliceerd.

De opmerkingen die in de verklarende tekst van het voormelde blad 11 B voor de bodemassociaties gemaakt werden gelden eveneens voor de bodemgeschiktheidsklassen : de verschillen in bodemgeschiktheid kunnen inderdaad zo aanzienlijk zijn, vaak zelfs binnen één enkel perceel, dat het volstrekt onmogelijk is een exact beeld ervan te geven voor het gehele land, vooral op de schaal 1 : 500 000, die voor de Atlas is opgelegd. Alle voorgestelde karteringseenheden komen inderdaad overeen met min of meer heterogene zones, hetgeen tot uiting komt in de opmerkingen uit de laatste kolom van de legende. Zo b.v. is het onmogelijk de fijne vertakkingen van het draineringsnet en meer bepaald de talloze droge of natte depressies of kleine valleien, die zo typisch zijn voor het grootste gedeelte van Midden- en Hoog-België, op de kaart weer te geven. Dergelijke valleien- en depressiegronden komen voor in de meeste eenheden uit deze gebieden : men kan ze als ubiquist bestempelen en hun geschiktheid kan sterk afwijken van de aangegeven klasse.

Zesenvijftig karteringseenheden (genummerd van 1 tot 56) werden in de legende onderscheiden. Ze worden in de eerste plaats gedefinieerd naar hun geschiktheid voor de landbouw (d.w.z. hun landbouwwaarde in ruime zin), vervolgens naar hun geschiktheid voor constructie (d.w.z. voor het optrekken van normale, eerder kleinschalige bouwwerken) en desgevallend naar hun specifiek gebruik (d.w.z. hun meest voor de hand liggende bestemming : akkerland, weiland, tuinbouw, bos of natuurgebied). De definities van de eenheden worden aangevuld met een bondige vermelding van de meest voorkomende bodemsoort en van hun ruimtelijke spreiding.

Wat betreft de geschiktheid, zowel voor landbouw als voor constructie, werden vijf klassen onderscheiden : A : zeer geschikt; B : geschikt; C : matig geschikt; D : weinig geschikt; E : ongeschikt. De eenheden werden eerst gerangschikt naar hun geschiktheid voor landbouw (1 tot 11 : zeer geschikt; 12 tot 24 : geschikt; 25 tot 39 : matig geschikt; 40 tot 51 : weinig geschikt; 52 tot 56 : ongeschikt) en vervolgens binnen iedere voormelde groep naar hun geschiktheid voor constructie (zo b.v. 1 tot 4 : zeer geschikt; 5 tot 9 : matig geschikt; 10 en 11 : weinig geschikt). Als derde criterium wordt het specifiek gebruik vermeld, indien zulks relevant blijkt; is dit specifiek gebruik minder uitgesproken, dan wordt het tussen haakjes vermeld. Soms worden gronden, die zich volgens de drie voormelde criteria niet van elkaar onderscheiden, toch afzonderlijk voorgesteld, omdat ze van sterk uiteenlopende bodemkundige aard zijn. Zo b.v. groeperen de eenheden 42 tot 43 gronden die weinig geschikt zijn voor landbouw, zeer geschikt zijn voor constructie en best onder bos gehouden worden, maar ze omvatten enerzijds ondiepe kalksteengronden uit de Famenne (42) en anderzijds zandgronden met zandsteensubstraat uit Laag-Luxemburg (43).

In de laatste kolom van de legende wordt verwezen naar het min of meer homogene karakter van de onderscheiden eenheden en naar het overstromingsgevaar. Voor wat het eerste aspect betreft worden vier groepen onderscheiden : (a) homogeen, (b) tamelijk homogeen, (c) tamelijk heterogeen, (d) heterogeen. Als voorbeeld van eerstgenoemd geval (a) kan men de droge leemgebieden (eenheid 1) aanhalen, waar nagenoeg alle gronden aan de algemene definitie van de eenheid beantwoorden met uitzondering van de natte depressiegronden in bepaalde gebieden. Als voorbeeld van laatstgenoemd geval (d) geldt het oosten van Brabant (eenheid 26), waar uitstekende droge leemgronden (die in feite behoren tot eenheid 1) volgens een ingewikkeld patroon afwisselen met arme zandgronden (die in feite tot de eenheid 45 zouden moeten gerekend worden). De tamelijk homogene gebieden (b) zijn meestal zones met aaneensluitende kwartaire bedekking in Laag- en Midden-België of zones met zeer uniform substraat in Hoog-België. Tamelijk heterogene gebieden (c) zijn doorgaans zones met dunne discontinue kwartaire bedekking en/of met sterk wisselend substraat.

Voor wat het overstromingsgevaar betreft wijst de vermelding (e), die op de kaart met een speciale arcering overeenstemt, op zones met mogelijk overstromingsgevaar binnen de eenheden 1 en 7, die dit gevaar normaal niet vertonen; (f) wijst op zones met mogelijk overstromingsgevaar in eenheden, waar dit wel als normaal verwacht kan worden (in de natte valleien en polders); (g) wijst op een mogelijk overstromingsgevaar in de smalle valleibodems die tussen de steile hellingen van eenheid 54 voorkomen.

Ten slotte moet benadrukt worden dat, zowel wat de landbouwwaarde van de bodems als wat het overstromingsgevaar betreft, de kaart de natuurlijke toestand weergeeft. Deze toestand kan sterk gewijzigd worden door een menselijke ingreep : bemesting, drainering, ontwatering, indijking, enz.

De kleuren van de kaart werden zo gekozen dat ze voor de verschillende eenheden in de eerste plaats de geschiktheid zowel voor landbouw als voor constructie benadrukken en daarenboven de bodemgesteldheid en de groepering volgens de natuurlijke streken in het licht stellen. Helle kleuren stellen gronden met relatief zware textuur voor : b.v. vermiljoen voor leem, oranje voor kalksteenverweringsklei, groen voor schieferverweringsklei. Lichtere kleuren daarentegen wijzen op gronden met lichtere textuur of op oppervlakkige stenig-leemgronden : b.v. roze voor zandleem en licht zandleem, beige of bruin voor zand, lichtgroen voor oppervlakkige schiefergronden. Nattere gronden of diepere stenig-leemgronden zijn meestal door meer donkere of grijsachtige tinten aangeduid.